

E. Strauss'dan Sultan Abdülaziz'e Bir Beste
The Composition from E. Strauss to Sultan Abdülaziz
Prof. Dr. Ömer EĞECİOĞLU*

19. yüzyılın ikinci yarısı Viyanalı Strauss Ailesi'nin ününün küresel boyutlara eriştiği, valsın tam bir çığırın haline geldiği bir zamandı. Bu yüzyılda ünlü besteciler genellikle hükümdarlara ve soylulara ithafen eserler besteleyip, karşılığında ödüllendirilmeyi beklemişlerdir. Bunun sadece müzik alanında değil, diğer sanat alanlarında da geçerli bir uygulama olarak ta eskilerden 20. yüzyıla kadar süregeldiğini biliyoruz. Bu nedenle ünlü Strauss Ailesi ile Osmanlı padişahları arasında gerçekleşmiş olabilecek bu türden ithaflar, müzik tarihi açısından önem taşıyor. Bazı yanlış ve eksiklikleri düzelterip bu konudaki bilgilerimizi bütünlemek de söz konusu: Strauss Ailesi ile Abdülmecid arasındaki yanlış bilinen ithaf konusu üzerinde daha önce *Musiki Mecmuası*'nda (474. sayı 1948) yazmıştık. Bu konuların arşivsel öneminin yanında, 19. yüzyıl Osmanlı padişahlarının, Batı kültürü gözünde nasıl değerlendirildiği konusunda bize kazandırdıkları da var.

Strausslar'ın dünya müzik ve dans kültürünün rakipsiz ustaları oldukları bu devirde, Osmanlı Hanedanı'nda başa gelen padişahlar ve saltanat sürdürdükleri seneler sırasıyla şöyle: II. Mahmut (1808-1839), Abdülmecid (1839-1861), Abdülaziz (1861-1876), V. Murad (1876-1876), II. Abdülhamid (1876-1909).

Sanatçıların hükümdarlara ithafen besteledikleri eserler için en elverişli görünen zaman, hükümdarların saltanata çıkışı (cülus), cülus yıldönümü kutlama vesilesi, saltanat sürecinde kazanılan bir zaferin kutlanması gibi nedenler olmuştur. 32. Osmanlı padişahı Abdülaziz müziğe ve sanata oldukça düşküdü. Belki kardeşi Abdülmecid'in zamanında başlayan batılılaşma çabaları, onun tahtta kaldığı dönemde aynı hızla devam etmedi, ama Abdülaziz müzik alanında kişisel yeteneğini, bestelediği birkaç Batı ve Türk müziği deneyleri ile ortaya koymuştu.

32. Osmanlı Padişahı Abdülaziz

Abdülaziz'in tahta çıktığı 1861 yılında ona ithafen yazılmış eserler arasında örnek olarak Mızık'a'yı Hümayun'un başı Callisto Guatelli'nin Aziziye Marşı'nı (Marş-ı Sultanî) sayabiliriz.

Bundan on sene kadar sonra da Strauss Kardeşler'in en küçüğü olan Eduard Strauss, Sultan Abdülaziz'e ithafen Huldigungen-Walzer (Op. 88) adlı bir eser yazmıştır. Osmanlı arşivlerinde bulunan bir belge de, eserin padişaha ne zaman ve hangi kanallarla gönderildiğini saptamamıza yardım ediyor. Fotoğraflardan Abdülaziz'in de çok büyük bir olasılıkla bu eser karşılığı Eduard Strauss'u bir mecidiye nişanı

The second half of 19th century was a time when the fame of Strauss Family of Vienna had reached global dimensions and waltz had become just a frenzy. In this century, the famous composers generally made compositions dedicated to the emperors and nobles and waited for awards. We know this has gone on from early times to 20th century as an application valid also in other art branches, not only in music. Because of this, that kind of dedications that can be realized between the famous Strauss Family and the Ottoman sultans have importance from the point of view of music history. To integrate our knowledge on this subject by correcting some mistakes and deficiencies is also considered: we had written previously in Music Magazine (issue no. 474, 1948) on this subject of dedication between Strauss Family and Abdülmecid, known wrongly. Besides the archive importance of such subjects, there are things that make us gain on how the 19th century Ottoman sultans were assessed by the Western culture.

In this period when the Strauss is the unrivalled masters of world music and dance culture, the ruling sultans in the Ottoman Dynasty and the years that they rule are as follows: Mahmut II (1808-1839), Abdülmecid (1839-1861), Abdülaziz (1861-1876), Murad V (1876-1876), Abdülhamid II (1876-1909).

The most suitable time for the pieces which the artists have composed by dedication to the monarchs have been the reasons such as the start of ruling of the monarch, the accord of celebrating the anniversary of start of ruling, celebration of a victory gained in the course of ruling. 32th Ottoman sultan Abdülaziz was rather devoted to music and arts. Maybe the westernization efforts that had started during the rule of his brother Abdülmecid did not continue during his rule with the same speed, but Abdülaziz had proved his personal capacity with some Western and Turkish music experiments he had composed.

32th Ottoman Sultan Abdülaziz

In the year 1861 when Abdülaziz ascended the throne, we can count as a sample Aziziye March (Marş-ı Sultanî) of Callisto Guatelli, head of Mızık'a-i Hümayün (Royal Band), between the compositions dedicated to him.

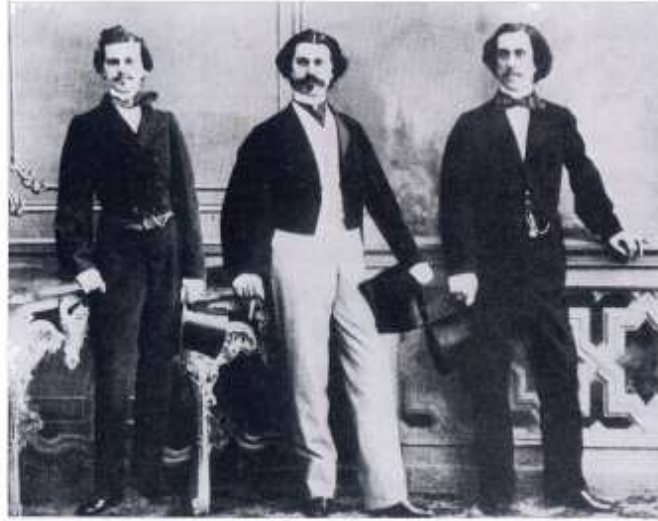
About ten years later, Eduard Strauss, the youngest of Strauss Brothers, has composed a work named Huldigungen-Walzer (Op. 88) dedicated to Sultan Abdülaziz. A document found in Ottoman archives helps us to determine when and how the work has been sent to the sultan. From the photos, we can read that, very probably, Abdülaziz favors Eduard Strauss with a mecidiye medal against this work. Although there are sufficient data to reach to this conclusion, the place of both the certificate of this medal and Strauss' letter in the Ottoman archive is not known for the present.

ile taltif ettiğini çıkarabiliyoruz. Bu sonuca varmak için elde yeterince veri olmasına rağmen, Osmanlı Arşivi'nde hem bu nişanın beratının hem de Strauss'un mektubunun yeri şimdilik bilinmiyor.

Eduard Strauss'un müzik dünyasında ve Viyanalı Strauss Ailesi içinde ilginç bir konumu var. Huldigungen-Walzer ile ilgili belgeler hakkında bilgi vermeden önce ünlü Strauss Kardeşler'in hayatlarına kısa bir göz atalım.

Viyana, Vals ve Strausslar

Besteci ve orkestra şefi Josef Lanner ile birlikte vals müziğinin kurucusu ve dünyaya tanıtıcısı olma şerefini kazanan Johann Strauss (baba) (1804-1849), Viyanalı bir meyhane sahibinin oğluydu. Müzik dünyasında Strauss Hanedanı olarak kabul edilen besteciler Johann Strauss ve doğal yetenekli üç müzisyen oğlu, Viyana/vals/Strauss kelimelerinin neredeyse eşanlamlı algılandığı dünya çapında bir vals krallığı ve küresel bir müzik endüstrisi kurdular.

Johann Strauss'un Oğulları Eduard, Josef Strauss'u Bir arada Gösteren Foto-Montaj. Strauss Kardeşler'in Kendi Aralarında Lakapları Edi, Şani (Schani) ve Pepi İdi. Wiener Stadtbibliothek. Photomontage Showing Eduard, Josef Strauss, the Sons of Johann Strauss. Together. The Nicknames of the Strauss Brothers Among Themselves were Edi, Schani and Pepi. Wiener Stadtbibliothek

İkinci Kuşak Müzisyen Strausslar

Strauss Ailesi'nin bireyleri, besteciliklerinin yanı sıra Strauss Orkestraları'nın yönetici ve şefleri olarak vals, polka ve dans müziği endüstrisinin sahipleriydiler. 19. yüzyılın ikinci yarısını kapsayan zaman içinde dünya çapında üne sahip varlıklı bugünkü deyimle süper starlar olarak yaşadılar. Bu ikinci kuşak Strausslar şöyledir: Johann Strauss (1825-1899), Josef Strauss (1837-1870), Eduard Strauss (1835-1916).

Müzisyen Olarak Eduard Strauss

Hem babanın hem de kardeşlerinin doğuştan gelen inanılmaz beste ve melodi gücü ile karşılaştırılınca, bu

Eduard Strauss has an interesting position within the music world and Strauss Family of Vienna. Before informing about the documents related with Huldigungen-Walzer, let's have a brief glance to the lives of the famous Strauss Brothers.

Vienna, Waltz and Strauss

Johann Strauss (1804-1849), who won the honor of being the founder and introducer of waltz music to the world together with the composer and conductor Josef Lanner, was the son of a drinking house owner in Vienna. The composers accepted as Strauss Dynasty in the world of music, Johann Strauss and his three musician sons having natural capacities, established a worldwide waltz empire and global music industry where Vienna/waltz/Strauss words were almost perceived synonymous.

Second Generation Musician Strauss

The individuals of the Strauss Family, besides being composers, were the owners of waltz, polka and dance music industry as the managers and conductors of Strauss Orchestras. They lived as super stars, as is called today, having worldwide fame and richness in the period covering the second half of 19th century. These second generation Strauss are as follows: Johann Strauss (1825-1899), Josef Strauss (1837-1870), Eduard Strauss (1835-1916).

Eduard Strauss as a Musician

The capacities of Eduard in composing only ranked him at the end compared to the endowed incredible composing and melody power of both the father and brothers. The sensitivity and fineness being the indicator of the true genius were not as developed in Eduard as his brothers. We can say that he was forced to go out of the patterns of the time in his approach to music.

Eduard Strauss is also the composer of approximately three hundred dance music works made of waltzes, polkas and quadrilles as his brothers. His most known work among these is the polka named Op. 45 Give Way! (Bahn Frei!) which he had composed in 1869. Among his popular pieces are the Op. 79 Doktrinen, Op. 150 Das Leben ist doch schön, Op. 137 Verdicte, Op. 147 Fatinitza, Op. 272 Myrthenzauber, Op. 75 Fesche Geister waltzes; Op. 223 Chère amie, Op. 83 Amors Gruss, Op. 73 Auf und davon, Op. 70 Mit Dampf polkas; and Op. 14 La Belle Héléne, Op. 134 Carmen quadrilles.

Death of Eduard Strauss

Eduard Strauss was born in 15 March 1835. He died in Vienna in 29 December 1916 at the age of 81. The newspapers gave

müzik ile yoğrulmuş aile içinde Eduard'ın besteci olarak nitelikleri, onu ancak en son sıraya yerleştirebiliyordu. Gerçek dehanın göstergelerinden olan hassasiyet ve ince ruh yapısı, Eduard'da kardeşlerinde olduğu kadar gelişkin değildi. Müziğe yaklaşımında zamanın kalıplarının dışına çıkmakta zorlandığını söyleyebiliriz.

Eduard Strauss da kardeşleri gibi valsler, polkalar ve kadrillerden oluşan üç yüze yakın dans müziği eserinin bestecisidir. Bunlar arasında en iyi bilinen yapıtı 1869 yılında bestelediği Op. 45 Yol Açın! (Bahn Frei!) adlı polkadır. Diğer popüler eserleri arasında Op. 79 Doktrinen, Op. 150 Das Leben ist doch schön, Op. 137 Verdicte, Op. 147 Fatinitza, Op. 272 Myrthenzauber, Op. 75 Fesche Geister valsleri; Op. 223 Chère amie, Op. 83 Amors Gruss, Op. 73 Auf und davon, Op. 70 Mit Dampf polkaları; ve Op. 14 La Belle Hélène, Op. 134 Carmen kadrilleri vardır.

Eduard Strauss'un Ölümü

Eduard Strauss 15 Mart 1835 yılında doğmuştu. 29 Aralık 1916'da Viyana'da 81 yaşında öldü. Gazeteler Eduard'ın ölüm haberini: "Vals Kralları'nın sonuncusu da bu dünyadan ayrıldı" şeklinde verdiler. Eduard bütün popülerliğine rağmen her zaman ağabeylerinin gölgesinde kaldı. Belli bir ustalığa sahip ama klişeden kopamamış olarak nitelendirilen eserler besteledi. Ama bir icracı olarak sahnede en az onlar kadar etkiliydi.

Osmanlı Arşivi Belgesi

Gelelim Eduard Strauss'un Sultan Abdülaziz için yazdığı esere. Erzurum Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü görevlisi değerli araştırmacı Yrd. Doç. Dr. Selman Can, 2006'da İstanbul'da görüştüğümüzde, yardımını esirgemeyip bana Sultanahmet'teki Osmanlı Arşivi'nde bir elektronik tarama yaptı ve aşağıda kopyası verilen belgeyi buldu.

Bana çevirisini de yaptığı bu belgeye göre, Miladi 6 Ocak 1873 tarihinde, Osmanlı-Viyana Sefareti'nden, padişah için bestelenmiş ve kendisine takdim olunmak üzere Eduard Strauss'un bir vals notası gönderilmiş. Belgenin kendisi şöyle:

"Makâm-ı nezâret-i celîle-i hariciyeye fi 26 Kânûnuevvel sene 1872 tarihiyle Viyana sefaret-i senniyesinden vârid olan tahriratın tercemesidir.

Huzûr-i şevket mevhûr hazret-i padişâhiye takdim olunmak üzere Mösyö Eduard Strauss Bey tarafından nâm-ı nâme-i hazret-i mülûkâneye olarak tertip ve inşad olunmuş olan vals notası leffen takdim-i süb-i

the death news of Eduard Strauss as: "Last of the Waltz Kings passed away." In spite of his popularity, Eduard was always in the shadow of his brothers. He composed works qualified as having a certain artifice, but not be able to break away certain clichés. But as a performer, he was at least as effective as them on the stage.

Ottoman Archive Document

Let's turn to the work that Eduard Strauss composed for Sultan Abdülaziz. The valuable researcher Ass. Prof. Dr. Selman Can, staff of Erzurum Atatürk University Fine Arts Institution, has found the document which copy is below, by browsing the Ottoman Archive at Sultanahmet not denying his help when we met in İstanbul in 2006.

According to this document which he also translated to me, a waltz note of Eduard Strauss composed for the sultan was sent from Ottoman-Vienna Embassy on the date 6 January 1873 to be submitted to him. The original of the document is like that:

"Makâm-ı nezâret-i celîle-i hariciyeye fi 26 Kânûnuevvel sene 1872 tarihiyle Viyana sefaret-i senniyesinden vârid olan tahriratın tercemesidir.

Huzûr-i şevket mevhûr hazret-i padişâhiye takdim olunmak üzere Mösyö Eduard Strauss Bey tarafından nâm-ı nâme-i hazret-i mülûkâneye olarak tertip ve inşad olunmuş olan vals notası leffen takdim-i süb-i âli-i nezâret penâhileri kılınmış olmağın ol bab da..." ["This is the translation of the writing sent to the Ministry of Foreign Affairs on date 26 December 1872 from (Ottoman State) Vienna Embassy.

The waltz note composed by Mr. Eduard Strauss for the Sultan is sent to your ministry attached to be submitted to the Sultan and..."]

The Waltz Dedicated to Abdülaziz

We know that the piano partition of the note of Huldigungen-Walzer (we can translate it as Respect Submitting Waltz) included as Op. 88 in the works of Eduard Strauss is published in 1872 November-December, and its orchestra version in 1873 May by C. A. Spina Publisher.

The catalogue records of this note is given in the book Music in Yıldız Palace by Nihat Ergin as "Huldigungen Walzer dedicated to Abdülaziz is 2 copies recorded in 700B/329 and 781/240 inventory numbers" (without indicating its composer) in the introduction of the book's handwritten Western music compositions dedicated to the palace section.

The note given at the following is composed of the head page and the following 10 note pages. It is possible to see C. A. Spina

âli-i nezâret penâhileri kılınmış olmağın ol bab da..." [“Dışişleri Bakanlığı'na 26 Aralık 1872 tarihinde (Osmanlı Devleti) Viyana Elçiliği'nden ulaşan yazının çevirisidir.

Padişah'a sunulmak üzere Bay Eduard Strauss tarafından Padişah için bestelenen vals notası ekte bakanlığınıza gönderilmekte olup..."]

Abdülaziz'e İthaf Edilen Vals

Eduard Strauss'un eserleri arasında Op. 88 olarak yer alan Huldigungen-Walzer (Arz-ı Tâzimat Valsi olarak çevirebiliriz) notasının piyano partiyonunun 1872 Kasım-Aralık aylarında, parçanın orkestra uyarlamasının ise 1873 Mayıs ayında C. A. Spina Yayınevi tarafından yayınlandığını biliyoruz.

Nihat Ergin'in *Yıldız Sarayı'nda Müzik* kitabında bu notanın katalog kayıtları, kitabın saraya ithaf edilen elyazması Batı müziği besteler bölümünün girişinde, "Abdülaziz'e ithaf edilen Huldigungen Walzer, 700B/329 ve 781/240 envanter numaralarında kayıtlı olarak 2 nüshadır" şeklinde (bestecisi belirtilmeden) verilmiştir.

Aşağıda kopyası verilen nota baş sayfası ve onu takip eden 10 sayfadan oluşmaktadır. C. A. Spina Yayınevi'ni de baş sayfada görmek mümkün. Notanın kapak sayfasındaki ithaf, Eduard Strauss tarafından, "Arz-ı Tâzimat Valsi, Majesteleri Sultan Abdülaziz Han'a sonsuz hayranlık ve derin saygılarımla" şeklinde yapılmış.

O zamanki valslerin genel biçiminde bestelenmiş olan eser bir giriş, birbirine yakın temalar üzerinde tasarlanmış beş Vals ve genişletilmiş bir Koda'dan oluşmaktadır. Valsler birbirine ara geçiş olarak kullanılan dört ölçülük küçük kadanslar ile bağlanmışlar. Parçanın giriş bölümünün 44 ölçü sürdüğünü ve bu bölümün vals temposu olarak beklediğimiz dörtlük olduğunu görüyoruz. Bu zaman ölçüsü değişikliği Eduard'a özgü bir yaklaşım tarzı değil; zamanın dans müziği yazımında bu cins çeşitlilik, girişten sonraki valslerle bir kontrast havası yaratmak üzere oldukça sık kullanılan bir uygulama. Örneğin Johann Strauss'un (oğul) dünyaca ünlü Mavi Tuna Valsi de vals temposuna dönüşmeden önce 6/8 zaman ölçüsünde yazılmış uzunca bir girişle başlıyor. ■

مقام نفوسه جميعاً خاضعاً، ما يقدره وما يقدره من سنده ورد اوردت بقرينة ترجمته

مقدّمه متواضعة، حضرت يادى تهنيتى عميقه وادبانه معجب اوردت ستادى محترمته
نام نه حضرت ملازم اوردت شيبه وادبانه اوردت وادبانه وادبانه وادبانه وادبانه
صوبه عازى نقه ترجمه نقه ترجمه اوردت

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Sultanahmet. Belgenin Osmanlı Arşivindeki Künyesi: HR-TO, Dosya:107 Gömlek 79, Tarih: 26-12-1872
Prime Ministry Ottoman Archives Department, Sultanahmet. Name Badge of the Document in the Ottoman Archive: HR-TO, File:107, Folder: 79, Date: 26-12-1872.

Publisher at the head page. The dedication at the cover page of the note is made by Eduard Strauss as "Respect Submitting Waltz, with my eternal admiration and profound respects."

The work composed in the general form of the waltzes of the time is formed in an introduction, five waltzes designed on comparable themes and an enlarged Coda. The waltzes are connected to each other with little cadences of four measures used as intermediate passages. We see that the introduction section of the piece continues 44 measures and this section is the quadruple expected as the waltz tempo. This time measure change is not an approach style specific to Eduard, but this kind of variation is a frequent exercise in that time's dance music composition to create a contrast ambience with the waltzes following the introduction. For example, the worldwide famous Blue Danube Waltz of Johann Strauss (son) starts also with a rather long introduction written in 6/8 time measure before transforming to waltz tempo. ■

Eduard Strauss'un Sultan Abdülaziz'e İthaf Ettiği Op. 88 Huldigungen-Walzer'in Abdülaziz'in Tuğrası Taşınan Dış Cilt Kapağı. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Envanter no : 700B/329
The Binding Cover of Op. 88 Huldigungen-Walzer Dedicated by Eduard Strauss to Sultan Abdülaziz Bearing the Signature of Abdülaziz. İstanbul University Library, Inventory no: 700B/329

Eduard Strauss'un En İyi Bilinen Polkası. Op.45 "Yol Açıl!" in Kapak Sayfası. [(Bahn Frei!) Viyana, C. A. Spina, 1869]
Cover Page of Op. 45 "Give Way!", The Best Known Polka of Eduard Strauss. [(Bahn Frei!), Vienna, C. A. Spina, 1869]

1453

İSTANBUL
KÜLTÜR VE
SANAT DERGİSİ

Journal of İstanbul's
Culture and Art

SAYI / ISSUE 3
OCAK-ŞUBAT-MART 2008
JANUARY-FEBRUARY-MARCH
FİYATI / PRICE 25 YTL

HÜRREM SULTAN'IN POLİTİK MEKTUPLARI

THE POLITICAL LETTERS
OF HÜRREM SULTANA

THE OTTOMAN SURVEY OF İSTANBUL, 1455

1455 OSMANLI İSTANBUL TAHRİRİ
PROF. DR. HALİL İNALCIK

İSTANBUL'DAKİ "SAKLI NEHİR"

THE "HIDDEN RIVER"
IN İSTANBUL

TARABYA'DAKİ ALMAN ASKERİ MEZARLIĞI'NIN SIRRI

THE MYSTERY OF THE GERMAN
MILITARY GRAVEYARD IN TARABYA

SULEYMAN I'IN ZEVCESİ

HÜRREM SULTAN

FEMME DU SULEYMAN I.